

II kryptis - Investavimo ir ilgalaikio taupymo instrumentų modelis

Finansų viceministrė Rūta Bilkštytė

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

2021 m. gegužės 12 d.

XVIII Vyriausybės programa

KRYPTIS

Teisingesnė ir augti palanki mokesčių sistema
Finansų rinkos plėtra

INICIATYVA

Mokesčių lengvatų ir specialių apmokestinimo sąlygų
peržiūra

PLANAS

Mokesčių ekspertų darbo grupės diskusijos ir siūlymai
iki 2021 m. spalio mėn.

GPMĮ lengvatos finansų rinkų produktams

Tiesioginis investavimas

GPM neapmokestinamos:

- 500 eurų neviršijanti palūkanų suma už:
 - ne nuosavybės vertybinius popierius,
 - už Lietuvos ir užsienio valstybių bankuose ar kredito įstaigose laikomus indėlius;
- 500 eurų neviršijanti palūkanų suma už kredita, suteiktą per tarpusavio skolinimo ar sutelktinio finansavimo platformas.
- 500 eur neviršijantis VP pardavimo pelnas
- Visa palūkanų suma, gauta už ne nuosavybės VP ar indėlius, jeigu sutartis dėl jų sudarytos iki 2013 12 31

(GPMĮ 17 str. 1 d. 20-22 p.)

Ilgalaikis taupymas

GPM neapmokestinamos:

- sutarties trukmės ar gavėjo amžiaus kriterijus atitinkančios išmokos:
 - iš pensijų fondų;
 - investicinės gyvybės draudimo išmokos (visa suma, jeigu išmokos gavėjas yra ne vyresnis nei 26 m. arba gyvybės draudimo įmokas viršijanti dalis);
- pensijų anuitetai

(GPMĮ 17 str. 1 d. 8-12p., 16-18 p.)

Leidžiamos atimti išlaidos (bendrai iki 1500 eur):

- Įmokos pagal ilgalaikio gyvybės draudimo sutartis;
- Įmokos į pensijų fondus.

(GPMĮ 21 str. 1 d. 1,2 p.)

GPMĮ lengvatų kaina biudžetui ir nauda gyventojams

4

		Pajamų iš GPM netekimai per metus, mln. eurų	Lengvata pasinaudojusių smenų skaičius, tūkst.	Vidutinė gyventojų nauda*, eurai
Tiesioginis investavimas	GPM neapmokestinamos PAJAMOS, neviršijančios 500 eurų:			
	Palūkanos už ne nuosavybės vertybinius popierius	1,5	169,8	8,8
	Palūkanos už Lietuvos ir užsienio valstybių bankuose ar kredito įstaigose laikomus indėlius			
	Palūkanos už kreditą, suteiktą per tarpusavio skolinimo ar sutelktinio finansavimo platformas	0,3	15,4	20,1
	VP pardavimo pelnas	0,2	2,4	62,5
Ilgalaikis taupymas	GPM neapmokestinamos PAJAMOS:			
	• pensijų anuitetai	3,5	5,3	657,7
	• sutarties trukmės ar gavėjo amžiaus kriterijus atitinkančios išmokos iš pensijų fondų;	0,2	0,7	229,9
	• sutarties trukmės ar gavėjo amžiaus kriterijus atitinkančios gyvybės draudimo išmokos (visa suma, jeigu išmokos gavėjas yra ne vyresnis nei 26 m. arba gyvybės draudimo įmokas viršijanti dalis);	9,9	16,2	612,4
	• gražinamos ilgalaikio gyvybės draudimo įmokos, jeigu jomis nebuvo mažinamos apmokestinamosios pajamos			
	Leidžiamos iš apmok. pajamų atimti IŠLAIDOS (bendrai iki 1500 eur):			
• Įmokos pagal ilgalaikio gyvybės draudimo sutartis;	33,1	293,6	113	
• Įmokos į pensijų fondus.				
Iš viso:		48,7	454,6**	107,1

Pastaba: vertinimai atlikti remiantis gyventojų ir juridinių asmenų deklaracijų už 2019 m. duomenimis

*apskaičiuota pajamų iš GPM netekimus padalinus iš lengvata pasinaudojusių asmenų skaičiaus; ** nors viena lengvata pasinaudoję gyventojai

Gyventojas, 2019 m. pasinaudojęs GPM lengvata įmokoms investiciniam gyvybės draudimui ir / arba pensijų fondams (GPMĮ 21 str.)

- **Tolygumas** - vidutinis tokių išlaidų patyręs gyventojas reprezentuoja populiaciją (vertinant pagal profesiją, gyvenamąją vietą, vidutinį darbo užmokestį ir kitų pajamų svorį visose pajamose)
- **Įsibėgėjusi karjera** - vidutinis gyvybės draudimo išlaidų patyrusio amžius - **45 metai**, **pensijų fondo išlaidų - 48 metai**
- **Dominuoja investicinis gyvybės draudimas** - 342 tūkst. gyventojų investicinio gyvybės draudimo ir /arba pensijų fondų įmokoms išleido 236 mln. eurų, iš jų - tiek gyventojų skaičius, tiek pačios įmokos pensijų fondams sudarė po 8 proc.
- **Pasinaudojimas lengvata aukštas** - 86 proc. išlaidas patyrusių asmenų pasinaudojo lengvata, jie vidutiniškai susigražino po 113 eurų GPM
- **Lengvatos saugikliai veikia** - apie 8 proc. gyventojų viršijo lengvatos 1 500 eurų „lubas“ (įmokos sudarė apie 2 500 eurų); apie 3 proc. asmenų neturėjo pakankamai apmokestinamųjų pajamų pilnai pasinaudoti lengvata
- **Papildomą naudą patyrė ir per darbdavį** - už 4,6% gyventojų, pasinaudojusių lengvata, papildomai įmokas mokėjo darbdavys (gyventojų vidutinė metinė įmoka 1010 eurų, darbdavio - papildomai 960 eurų)

Gyventojas, 2019 m. pasinaudojęs 500 eurų GPM lengvata indėlių ir / arba ne nuosavybės VP palūkanoms

- **Skaitlingiausia lengvata, kuria naudojasi vyresnio amžiaus gyventojai** - 169 tūkst. asmenų (iš jų 159 tūkst. gavo indėlių palūkanų), vidutinis amžius - 62 metai, apmokestinamosios pajamos siekė apie 900 eurų per mėnesį
- **Lengvata užtikrina, kad didžioji dalis gyventojų nuo tokių palūkanų nemoka GPM** - 96 proc. gyventojų palūkanos neviršija 500 eurų (vidutiniškai neviršijimo atveju gautos palūkanos sudaro 40 eurų)
- **2/3 gautų palūkanų sumos apmokestinama** - 4% gyventojų palūkanų pajamos viršijo 500 eurų (vidutiniškai gavo apie 3,4 tūkst. eurų šių pajamų), apskaičiuotas GPM sudarė 3,2 mln. eurų

Gyventojas, 2019 m. pasinaudojęs 500 eurų GPM lengvata VP pardavimo pajamoms

- **Lengvata naudojasi nedaug gyventojų, jie aukštų pajamų, iš didmiesčių - 2,4 tūkst. gyventojų, 2/3 jų iš didmiesčių, vidutinis darbo užmokestis 70 proc. didesnis už šalies vidurkį, gauna daug kitų pajamų (pagrindė turto pardavimo, dividendų)**
- **GPM lengvata, palyginti su gyventojų gautomis šios rūšies pajamomis, yra itin menka - 2/3 gyventojų viršijo 500 eurų ribą, jų vidutinis VP pardavimo pelnas siekė 43,5 tūkst. eurų**
- **Didžiausios pajamos iš GPM, lyginant su kitais analizuojamais instrumentais - apskaičiuotas GPM už tą pajamų dalį, kuri apmokestinama, sudaro 22 mln. eurų (palyginimui GPM netekimai dėl neapmokestinamo dydžio - 0,2 mln. eurų)**

Investicijų pasiskirstymas LB atliktos apklausos duomenimis*:

- kaupimas pensijų fonduose ir gyvybės draudimas (29 ir 26 proc. apklausos dalyvių)
- investicijos į nekilnojamąjį turtą (10 proc. apklausos dalyvių)
- investicijos į finansines priemones:
 - investicinius fondus (10 proc. apklausos dalyvių)
 - akcijas (10 proc. apklausos dalyvių)
 - skolos vertybinius popierius (10 proc. apklausos dalyvių)

Pagrindinė namų ūkių taupymo priemonė ir toliau buvo sąskaita banke arba kredito unijoje (septyni iš dešimties namų ūkių); gryniesi pinigai (keturi iš dešimties namų ūkių).

* 2020 m. Lietuvos Banko užsakymu atlikta namų ūkių apklausa, be kita ko, skirta namų ūkių taupymo ir skolinimosi įpročiams bei priežastims nustatyti, išsiaiškinti, kaip namų ūkiai vertina savo dabartinę finansinę padėtį. Apklausos imtis - 1000 respondentų;.

<https://www.lb.lt/lt/naujienos/lietuvos-gyventoju-investavimo-iprociai-vyrauja-pensiju-fondai-ir-nekilnojamas-turtas>

Pasiūlymai iš visuomenės

Dėl galiojančių GPM lengvatų

- Naikinti/peržiūrėti lengvatas
 - Netaikyti lengvatų pensijų ir gyvybės draudimo įmokoms
 - Lengvatas pensijų ir gyvybės draudimo įmokoms taikyti tik iki 1.5 VDU gaunantiems asmenims.
 - Netaikyti lengvatų vertybinių popierių pardavimui
 - Pensijų kaupimo ir investicinio gyvybės draudimo produktams taikyti analogiškas lengvatas, kurios nustatytos kitiems investavimo produktams
- Palikti galiojančias lengvatas
 - Gyvybės draudimo produktams palikti galiojančias lengvatas įvertinus nepakankamą draudimo rinkos išsivystymą

Dėl galimo investicinės sąskaitos režimo

- Investicinio gyvybės draudimo ir pensijų kaupimo produktų netraukti į investicinės sąskaitos režimą
- Leisti investuoti per investicinę sąskaitą į pensijų fondus, investicinio gyvybės draudimo produktus
- Investicines sąskaitas orientuoti į profesionalius investuotojus
- Investicines sąskaitas orientuoti į smulkesnius investuotojus

Naujas apmokestinimo modelis: Investicinė sąskaita

Investicinė sąskaita - GPMĮ tikslais deklaruota nuolatinio Lietuvos gyventojo finansų įstaigoje turima sąskaita, skirta investavimui į finansų rinkų produktus.

Investicinės sąskaitos tikslai:

- Investicinio neutralumo užtikrinimas.
- Investicijų nukreipimas į „tinkamus“ produktus.
- Smulkaus ir vidutinio investavimo skatinimas per:
 - paprastą pajamų iš investicijų apmokestinimo administravimą,
 - investicijų neutralumo užtikrinimą.

„Tinkamos“ investicijos: bet kurios šalies vertybinių popierių biržose platinamos finansinės priemonės (vyriausybių obligacijos, įmonių išleisti vertybiniai popieriai, išvestinės finansinės priemonės ir pan.), taip pat investicijos per sutelktinio finansavimo ar tarpusavio skolinimo platformas.

Užsienio investicinių sąskaitų praktika (1)

	Skatinti investavimą	Skatinti taupymą	Skatinti taupymą pensijai	Skatinti investavimą į SVI	Sąskaitos savininkas	Paslaugos teikėjas	Leidžiamas IS skaičius
Estija	x				Rezidentas	Kredito įstaiga	Neribojama
Latvija	x				Rezidentas	Kredito įstaiga	Neribojama
Suomija	x	x	x		Rezidentas	Kredito, investicinė, turto valdymo bendrovės	Neribojama
Vengrija	x				Rezidentas	Kredito, investicinė bendrovės	Neribojama
Italija				x	Rezidentas	Kredito, investicinė, turto valdymo, draudimo ir kt. bendrovės	Vieną
Malta			x		Rezidentas	Kredito įstaiga	Vieną
Lenkija			x			Kredito, Investicinė, draudimo bendrovės	Vieną
Švedija	x				Rezidentas	Kredito įstaiga, kt.	Neribojama
Slovakija			x		Rezidentas	Kredito, investicinė, turto valdymo, kt. bendrovė	Neribojama
JK	x	x	x	x		Kredito, turto valdymo, draudimo, kt. bendrovė	Po vieną skirtingų rūšių IS
Danija	x				Rezidentas		
Prancūzija				x	Rezidentas		Vieną
Airija		x					Vieną

Per IS gautų pajamų apmokestinimas

Apmokestinamosios pajamos: Asmeniniams poreikiams per mokestinį laikotarpį išsiimtų ir iki tol bet kuriuo metu į sąskaitą įneštų ir dar neatskaitytų lėšų skirtumas.

Laikoma, kad pirmiausiai yra atsiimama įnašų suma.

Siūlomas tarifas: 15 proc.

Per investicinę sąskaitą gautų investavimo pajamų apmokestinimo pavyzdys:

2021	2022	2023	2024	2025
Įnešta 10 000 eur., už juos įsigyjant obligacijų. Gaunama 200 eur. palūkanų. Išėmimų iš sąskaitos nėra; apmokestinimas neatsiranda.	Įnešta 5 000 eur., už juos įsigyjamos akcijos. Gaunama 200 eur. palūkanų. Išėmimų iš sąskaitos nėra; apmokestinimas neatsiranda.	Obligacijos parduodamos už 10 500 eur; visa gauta suma bei ankstesniais metais sukauptos palūkanos reinvestuojamos į akcijas. Apmokestinimas neatsiranda.	Gaunama 500 eur dividendų, kurie iš investicinės sąskaitos pervedami į paprastą grynujų pinigų sąskaitą. Apmokestinimas neatsiranda, bet įneštų lėšų suma nuo 15 000 eur mažėja iki 14 500	Parduodamos visos akcijos už 17 500 eur., kurie išimami asmeninėms reikmėms. Gautas 3000 eur. pelnas (17 500 - 14 500) apmokestinamas taikant 15 proc tarifą (3000x15%=450 eur) .

Per IS gautų pajamų apmokestinimas

Apmokestinamosios pajamos: Asmeniniams poreikiams per mokestinį laikotarpį išsiimtų ir iki tol bet kuriuo metu į sąskaitą įneštų ir dar neatskaitytų lėšų skirtumas.

Laikoma, kad pirmiausiai yra išsiimamas uždirbtas pelnas

Siūlomas tarifas: 15 proc.

Per investicinę sąskaitą gautų investavimo pajamų apmokestinimo pavyzdys:

2021	2022	2023	2024	2025
Įnešta 10 000 eur., už juos įsigyjant obligacijų. Gaunama 200 eur. palūkanų. Išėmimų iš sąskaitos nėra; apmokestinimas neatsiranda.	Įnešta 5 000 eur., už juos įsigyjamos akcijos. Gaunama 200 eur. palūkanų. Išėmimų iš sąskaitos nėra; apmokestinimas neatsiranda.	Obligacijos parduodamos už 10 500 eur; visa gauta suma bei ankstesniais metais sukauptos palūkanos reinvestuojamos į akcijas. Apmokestinimas neatsiranda.	Gaunama 500 eur dividendų, kurie iš investicinės sąskaitos išimami asmeninėms reikmėms. Turimų finansinių priemonių vertė viršija įnašų sumą: gauta 500 eur. suma apmokestinama taikant 15 proc. tarifą (500x15%=75 eur).	Parduodamos visos akcijos už 17 500 eur., kurie išimami asmeninėms reikmėms. Gautas 2500 eur. pelnas (17 500 - 15000) apmokestinamas taikant 15 proc tarifą (2500x15%=375 eur).

Į investicinę sąskaitą įnešamų sumų ribojimai

Svarstyteni galimi ribojimai leidžiamų per investicinę sąskaitą investuoti lėšų sumai.

1) VARIANTAS - nustatyti tik maksimalią metinę leidžiamų per investicinę sąskaitą investuoti lėšų sumą.

- užtikrinama, kad investicinės sąskaitos režimu galėtų naudotis tik smulkieji/vidutiniai investuotojai

2) VARIANTAS - nustatyti maksimalią bendrą bei metinę leidžiamų per investicinę sąskaitą investuoti lėšų sumas.

- užtikrinama, kad režimu galėtų naudotis tik smulkieji/vidutiniai investuotojai
- per eilę metų profesionalaus investuotojo lygį pasiekusiems gyventojams investicinės sąskaitos režimas taip pat nebetaikomas, sudarant vienodas apmokestinimo sąlygas visiems dideles investicijų sumas valdantiems investuotojams

Užsienio investicinių sąskaitų režimo praktika (2)

	Taikoma mokesčio lengvata	Įnešamos sumos apribojimai (EUR)	Apribojimai lėšų išėmimui	Šalyje taikomas bendras tarifas
Estija	Mokesčio atidėjimas	-	-	20 %
Latvija	Mokesčio atidėjimas	-	-	iki 31 % (VP pardavimas - 20%)
Suomija	Mokesčio bazės sumažinimas	-	Amžiaus riba	iki 34 %
Vengrija	Atleidimas nuo mokesčio	-	IS išlaikymo trukmė	15 %
Italija	Atleidimas nuo mokesčio	30 000 per metus; 150000 iš viso	IS išlaikymo trukmė	iki 43 % (VP pardavimas - 26 %)
Malta	Atleidimas nuo mokesčio	1000 per metus	-	iki 35 % (kai kurių VP pardavimas - 15 proc.)
Lenkija	Atleidimas nuo mokesčio, mokesčio bazės mažinimas	1200/1300 per metus	Amžiaus riba	iki 32 % (akcijų pardavimas- 19 %)
Švedija	Pagal formulę skaičiuojamas kasmetinis mokestis	-	-	Iki 52 % (VP pardavimas- 30%)
Slovakija	Atleidimas nuo mokesčio	3000 per metus	IS išlaikymo trukmė	Iki 25 % (VP pardavimas - 19 %)
JK	Atleidimas nuo mokesčio, papildoma premija	22 000 per metus	Amžiaus riba (vienos rūšies investicinei sąskaitai)	Iki 45 %
Danija	Mokesčio sumažinimas	6700 per metus		iki 52%, (dividendams - 27 %)
Prancūzija	Atleidimas nuo mokesčio	150 000/75 000 per metus	IS išlaikymo trukmė	iki 45 %
Airija	Papildoma premija	254 per mėnesį	IS išlaikymo trukmė	iki 40 % (VP pardavimas 33 %)

Investicinę sąskaitą deklaravusiems gyventojams

Per investicinę sąskaitą gautoms pajamoms papildomos mokesčių lengvatos netaikomos;

Pajamoms iš investavimo į finansų rinkų instrumentus ne per investicinę sąskaitą taikomos GPMĮ 17 str. nustatytos lengvatos.

Investicinės sąskaitos neturintiems gyventojams taikomos GPMĮ 17 str. nustatytos lengvatos.

INVESTICINĖ SAŠKAITA - UŽ IR PRIEŠ

✓ Privalumai	✗ Trūkumai
Vienodas produktų apmokestinimas kuria sveiką konkurenciją	Laikina mažesnės mokesčių pajamos
Reinvestavimo (kartu - ilgalaikio taupymo su investicine grąža) skatinimas	Neprofesionalūs investuotojai gali neįvertinti produktų rizikų
Skatinama kapitalo rinka	
Paprastesnis administravimas	
Paprastesnė investicijų apmokestinimo sistema	
Teisinis neutralumas	

Investicinės sąskaitos apimamų produktų alternatyvos

Pensijų kaupimui II pakopoje
visais atvejais išlaikomas
galiojantis režimas

Svarstytinios trys alternatyvos

I alternatyva

1. Susiaurinti galiojančias gyventojų pajamų mokesčio lengvatas neįvedant investicinės sąskaitos režimo:
2. Atsisakoma šiuo metu taikomų GPM lengvatų pagal investicinio gyvybės draudimo ir pensijų kaupimo sutartis mokamoms įmokoms bei gaunamai investicinei grąžai.

Privalumai:

- Mokesčių neutralumas investicijų atžvilgiu
- Produkto pasirinkimas neįtakojamas lengvatų
- Teigiama įtaka biudžetų pajamoms

Trūkumai/rizikos

- Nesukuriamos papildomos paskatos finansų rinkų plėtrai
- Kyla rizika, kad dalis mažesnes pajamas gaunančių gyventojų atsisakys ilgalaikio taupymo netaikant lengvatos įmokoms

II alternatyva

1. Per investicinę sąskaitą gali būti investuojama į visus finansų rinkų produktus, įskaitant investicinį gyvybės draudimą ir pensijų kaupimą III pakopoje.
2. Pajamoms iš bet kurio produkto taikomas tas pats apmokestinimo režimas - mokesčio atidėjimas.
3. Atsisakoma šiuo metu taikomų GPM lengvatų pagal investicinio gyvybės draudimo ir pensijų kaupimo sutartis mokamoms įmokoms bei gaunamai investicinei grąžai.

Privalumai:

- Mokesčių neutralumas investicijų atžvilgiu
- Produkto pasirinkimas neįtakojamas lengvatų
- Galimybė padengti ilgalaikio taupymo produktų nuostolį pelningomis investicijomis (ir atvirščiai)

Trūkumai/rizikos

- Nesant papildomų lengvatų kyla rizika, kad dalis mažesnes pajamas gaunančių gyventojų apskritai atsisakys ilgalaikio taupymo
- Sudėtingas administravimas, kai draudimo ar pensijų įmokos mokamos kito asmens naudai
- Pasyvaus investavimo produkto įtraukimas į investicinę sąskaitą mažintų galimybes aktyviai investuoti į kitus produktus dėl galimo investicinės sąskaitos ribos viršijimo

III alternatyva

1. Per investicinę sąskaitą negalėtų būti įsigijami investicinio gyvybės draudimo ar pensijų kaupimo produktai.
2. Atsisakoma galimybės apmokestinamąsias pajamas susimažinti gyvybės draudimo įmokomis ar įmokomis į III pakopos pensijų fondus.

Privalumai:

- Išlaikomas ilgalaikio taupymo gražos neapmokestinamas
- Visa ilgalaikio taupymo nauda gaunama tam tikslui, kuriam buvo kaupta (t.y išmokos nemažinamos dėl naudojimosi lengvata praeityje)
- Netaikomos dvigubos lengvatos ir užtikrinamas vienodas GPM lengvatų taikymas visiems ilgalaikio taupymo produktams

Trūkumai/rizikos

- Neužtikrinamas mokestinis neutralumas finansų rinkų produktų atžvilgiu
- Kyla rizika, kad dalis mažesnes pajamas gaunančių gyventojų atsisakys ilgalaikio taupymo netaikant lengvatos iškart (sumokant įmokas)

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA